

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 12 maj 2023

Mål nr

B 1513-22

PARTER

Klagande

1. Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

2. beIN Media Group LLC

PO Box 23231 Doha

Qatar

Ombud: Advokat JL

Motparter

1. AA-H

Ombud och offentlig försvarare: Advokat JC

2. HA-H

Ombud och offentlig försvarare: Advokat JN

SAKEN

Brott mot upphovsrättslagen

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts, Patent- och marknadsöverdomstolen, dom 2022-02-07 i mål B 7503-18

DOMSLUT

Högsta domstolen förklarar att beIN Media Group LLC:s televisionssändningar under den i målet aktuella tidsperioden inte var skyddade enligt 48 § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

Högsta domstolen meddelar inte prövningstillstånd i målet i övrigt. Patent- och marknadsöverdomstolens domslut står därför fast.

JC ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av AA-H i Högsta domstolen med 86 520 kr. Av beloppet avser 69 216 kr arbete och 17 304 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

JN ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av HA-H i Högsta domstolen med 78 409 kr. Av beloppet avser 62 727 kr arbete och 15 682 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Riksåklagaren har yrkat att AA-H och HA-H ska dömas för brott mot lagen (2000:171) om förbud beträffande viss avkodningsutrustning (åtalspunkt 1) och brott mot lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga

verk (åtalspunkt 2) och att påföljden för var och en ska bestämmas till fängelse.

beIN Media Group LLC ("beIN") har i första hand yrkat att Högsta domstolen ska upphäva Patent- och marknadsöverdomstolens dom såvitt avser ogillandet av åtalspunkterna 1 och 2, beIN:s skadeståndsanspråk och beIN:s yrkande om ersättning för rättegångskostnader samt återförvisa dessa delar av målet till domstolen för fortsatt behandling. I andra hand har beIN yrkat att Högsta domstolen ska döma AA-H och HA-H för brott enligt åtalspunkterna 1 och 2, bifalla beIN:s skadeståndsanspråk och förplikta dem att betala ersättning till beIN för rättegångskostnader. beIN har även biträtt åtalet.

AA-H och HA-H har motsatt sig att Patent- och marknadsöverdomstolens dom ändras.

DOMSKÄL

Högsta domstolens prövningstillstånd

1. Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd i frågan om beIN:s televisionsutsändningar under den i målet aktuella tidsperioden var skyddade enligt 48 § upphovsrättslagen.

Bakgrund

2. beIN producerade televisionsprogram i Qatar. Bolaget köpte in rättigheter att visa olika sportevenemang, lade till egna kommentarer på relevant språk samt egenproducerade innehåll som sändes i de pauser som förekom i de olika sportevenemangen. Programsignalerna skickades via fiberkabel från beIN i Qatar till beIN i Frankrike. Signalerna skickades sedan vidare till Storbritannien och Spanien för s.k. upplänkning till satelliter, för att sedan tas emot av abonnenter på marken.

3. Advanced TV Network Sweden AB ("ATN"), med säte i Malmö, bedrev affärsverksamhet som bestod av mottagning, avkodning, paketering och återutsändningar av televisionsutsändningar mot betalning.
4. AA-H och HA-H åtalades, i egenskap av företrädare för ATN, för bl.a. brott mot lagen om förbud beträffande viss avkodningsutrustning (åtalpunkt 1) och brott mot upphovsrättslagen (åtalpunkt 2). Enligt åtalpunkten 2 hade AA-H och HA-H mellan den 1 juli 2014 och den 23 augusti 2016, tillsammans och i samförstånd med varandra och andra, uppsåtligen eller av grov oaktsamhet olovligen återutsänt beIN:s televisionsutsändningar. Härigenom hade de gjort intrång i beIN:s rätt till televisionsutsändningarna.
5. Patent- och marknadsdomstolen dömde båda de tilltalade för brott mot lagen om förbud beträffande viss avkodningsutrustning och brott mot upphovsrättslagen. HA-H dömdes även för viss annan brottslighet. Påföljden bestämdes för honom till fängelse i två år och sex månader och för AA-H till fängelse i ett år. De förpliktades att solidariskt med varandra och andra betala skadestånd till beIN med 194 794 000 kr jämte ränta. Vidare förpliktades de att betala ersättning för beIN:s rättegångskostnader.
6. Enligt Patent- och marknadsdomstolen hade beIN skydd för sina televisionsutsändningar enligt upphovsrättslagen med hänsyn till att utsändningarna fick anses ha gjorts i länder, Spanien och Storbritannien, som var anslutna till Romkonventionen¹.
7. Patent- och marknadsöverdomstolen har ogillat åtalet för brott mot upphovsrättslagen. Beträffande AA-H har domstolen även ogillat åtalet för brott mot lagen om förbud beträffande viss avkodningsutrustning. HA-H har däremot dömts för det brottet och för vissa andra brott. Påföljden för honom

¹ Den internationella konventionen den 26 oktober 1961 om skydd för utövande konstnärer, framställare av fonogram och radioföretag.

har bestämts till villkorlig dom. Domstolen har ogillat beIN:s skadeståndsanspråk och befriat båda tilltalade från skyldigheten att betala ersättning för beIN:s rättegångskostnader.

8. Enligt Patent- och marknadsöverdomstolen har beIN saknat skydd för sina televisionsutsändningar, eftersom dessa skett från Qatar, som under den i målet aktuella tidsperioden inte hade tillträtt Romkonventionen. Inte heller i övrigt har det enligt domstolen funnits något stöd för att utsändningarna varit skyddade enligt upphovsrättslagen.

Brott mot upphovsrättslagen

9. Av 53 § första stycket och 57 § upphovsrättslagen följer att intrång i upphovsrätten och i närstående rättigheter straffas, om gärningen sker uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, med böter eller fängelse i högst två år.

Skyddet för televisionsutsändningar

Televisionsföretags rättigheter

10. I 5 kap. upphovsrättslagen behandlas vissa till upphovsrätten närstående rättigheter. I 48 § regleras televisionsföretags rättigheter till sina utsändningar. Här föreskrivs att ett sådant företag har en uteslutande rätt att förfoga över en televisionsutsändning genom att bl.a. tillåta återutsändning (första stycket 4).

11. Rätten gäller utsändningen av de programbärande signalerna, s.k. signalrätt, och inte programinnehållet. Begreppet ”utsändning” är avsett att vara teknikneutralt. (Jfr prop. 1960 nr 17 s. 256 och 259, prop. 2004/05:110 s. 69 f. och prop. 2009/10:115 s. 176.)

Upphovsrättslagens tillämpningsområde på televisionsutsändningar

12. I 61 § regleras upphovsrättslagens tillämpningsområde i fråga om närstående rättigheter med svensk anknytning. Såvitt gäller televisionsutsändningar är lagen som utgångspunkt tillämplig på sådana utsändningar som äger rum i Sverige. Lagen är även tillämplig om televisionsföretaget har sitt säte i Sverige.

13. Enligt 62 § får regeringen, under vissa förutsättningar, meddela föreskrifter om lagens tillämpning med avseende på andra länder. Sådana föreskrifter har meddelats i internationella upphovsrättsförordningen (1994:193).

14. I 12 § internationella upphovsrättsförordningen anges att 48 § upphovsrättslagen och bestämmelser som anknyter till den paragrafen ska tillämpas på ljudradio- och televisionsutsändningar som har gjorts i ett annat land än Sverige, om det landet är anslutet till Romkonventionen (första stycket 1), och på utsändningar av radio- eller televisionsföretag som har sitt säte i ett konventionsland (första stycket 2).

15. Bestämmelserna i 12 § går tillbaka på artikel 6 i Romkonventionen. Enligt den artikeln ska en fördragsslutande stat tillerkänna radioföretag nationell behandling om företaget har sitt säte i annan fördragsslutande stat (punkten 1 a) eller om utsändningen företogs från sändare belägen i annan fördragsslutande stat (punkten 1 b).

16. Romkonventionen syftar till att mellan konventionsländer skydda de ofta betydande investeringar som görs vid utsändningen av bl.a. tv-program. Detta åstadkoms genom att ett land som åtagit sig att följa konventionens

regler är skyldigt att ge skydd åt utsändningar från andra konventionsländer. Konventionen ska ge ett ömsesidigt skydd där radio- och televisionsföretag som omfattas av den svenska upphovsrättslagen ska skyddas i andra konventionsländer mot att företag som omfattas av andra konventionsländers upphovsrättsliga lagstiftning ska få skydd i Sverige. (Se t.ex. prop. 1962 nr 151 s. 13.)

17. Konventionen, som antogs 1961, behandlar trådlösa ljudradio- och televisionsutsändningar till allmänheten. När konventionen utarbetades förekom inte några sådana sändningar via satellit. Trots detta får det anses att sändning via satellit omfattas av regleringen (jfr bl.a. BIRPI, Working Group on Copyright Problems of Satellite Communications, United International Bureaux for the Protection of Intellectual Property, Final report, Geneva, 1968, punkterna 6–10 och Annika Lokrantz Bernitz, Telesatelliterna och upphovsrätten, NIR 1969 s. 318 f.).

SatCab-direktivet

18. I 61 a § upphovsrättslagen finns särskilda bestämmelser som gäller när verk eller andra prestationer som skyddas enligt lagen sänds ut till allmänheten över satellit. Bestämmelsen, som har sin bakgrund i EU:s s.k. SatCab-direktiv², anger som utgångspunkt att den upphovsrättsligt relevanta åtgärden i en sådan situation anses ske i det land där sändarföretaget under sin kontroll och på sitt ansvar för in prestationerna i en oavbruten överföring till satelliten och därifrån till marken.

19. Huvudregeln i 61 a § gäller inte om åtgärden äger rum i ett land som inte ingår i EES och som inte heller tillhandahåller den skyddsnivå som föreskrivs i SatCab-direktivet. Om uppsändningen till satelliten i ett sådant fall

² Rådets direktiv 93/83/EEG av den 27 september 1993 om samordning av vissa bestämmelser om upphovsrätt och närstående rättigheter avseende satellitsändningar och vidareändring via kabel.

äger rum i ett EES-land, ska den upphovsrättsligt relevanta åtgärden i stället anses ske i det landet.

20. Syftet med 61 a § och det bakomliggande direktivet är att peka ut i vilket land som sändarföretaget ska ha sändningsrättigheter till det verk eller den prestation som utsändningen avser (se prop. 1994/95:58 s. 46 f., jfr även artiklarna 2 och 3 samt beaktandesatserna 14 och 15 i direktivet).

Bestämmelserna tar alltså sikte på frågan om var licensieringen av det skyddade verket eller den skyddade prestationen ska ske. Som framgår av lagtexten förutsätter en tillämpning av 61 a § att det rör sig om en enligt upphovsrättslagen skyddad rättighet. Paragrafen har alltså inte någon omedelbar betydelse för bedömningen av om utsändningen som sådan är skyddad av den lagen.

Satellitsändningar i flera led

21. Vid tillämpningen av de aktuella bestämmelserna i Romkonventionen och internationella upphovsrättsförordningen har det betydelse varifrån utsändningen har gjorts. Denna bedömning kan vara svår när sändningen innefattar flera tekniska led i olika länder. Det kan vid satellitsändningar – som i detta fall – handla om att de programbärande signalerna skickas från ett land till ett annat för att där via upplänkning skickas till en satellit som i sin tur skickar signalerna vidare till mottagare på marken i ytterligare ett land.

22. Romkonventionen reglerar inte uttryckligen satellitsändningar (se p. 17) och innehåller inte några särskilda bestämmelser om var en sändning i flera led ska anses ha skett. Några sådana bestämmelser finns inte heller i internationella upphovsrättsförordningen. I närliggande sammanhang har det ansetts att sedvanliga tekniska mellanled i en satellitsändning inte ska ses som avbrott i

överföringskedjan utan att samtliga led i en sådan kedja ska anses utgöra en enda överföring till allmänheten via satellit (jfr p. 18 i det föregående och EU-domstolens dom den 13 oktober 2011 i de förenade målen C-431/09 och C-432/09, *Airfield och Canal Digitaal*, EU:C:2011:648).

23. Att använda detta synsätt även vid tillämpningen av bestämmelserna i Romkonventionen och internationella upphovsrättsförordningen får anses vara förenligt med bestämmelsernas ordalydelse. Vid en utsändning som innefattar flera mellankommande tekniska led ligger det nära till hands att se det som att utsändningen ”företogs” (i Romkonventionens mening) och ”har gjorts” (i internationella upphovsrättsförordningens mening) i det land där signalerna ursprungligen genererades. Att överföringskedjan kan innefatta led som var för sig inte omfattas av Romkonventionens reglering, t.ex. därför att signalerna i något led inte överförs trådlöst, utesluter inte en sådan läsning av bestämmelserna.

24. En sådan tillämpning ligger också i linje med de rättspolitiska skälen bakom det särskilda skyddet för televisionsföretag. De betydande investeringar som sådana företag gör skulle inte vara möjliga om inte ett rättsligt skydd fanns mot andras obehöriga utnyttjanden av utsändningarna (jfr Henry Olsson och Jan Rosén, Upphovsrättslagstiftningen, En kommentar, Juno, 2019, version 4A, kommentaren till 48 § upphovsrättslagen). Typiskt sett kan det antas att investeringarna i första hand har gjorts i det land där utsändningen initieras. Att i stället utgå från platsen för upplänkningen till satelliten eller andra sedvanliga tekniska mellanled skulle därmed inte tillgodose detta skyddsintresse i samma utsträckning.

25. Sammantaget talar övervägande skäl för att en satellitsändning som innefattar flera tekniska led vid tillämpningen av 12 § internationella

upphovsrättsförordningen normalt ska anses ha gjorts i det land där överföringen av de programbärande signalerna initierades.

Bedömningen av frågan i prövningstillståndet

26. beIN har inte sitt säte i Sverige eller i något annat land som vid den aktuella tiden var anslutet till Romkonventionen. Frågan är därmed om sändningen har gjorts i ett konventionsland (se 12 § internationella upphovsrättsförordningen).

27. De programbärande signalerna har skickats av beIN i Qatar via fiberkabel till beIN i Frankrike för att sedan, via upplänkar i Spanien och Storbritannien, skickas till satelliter som i sin tur har skickat signalerna ned till marken för mottagning av abonnenter. Vid tillämpningen av internationella upphovsrättsförordningen ska samtliga led i denna överföringskedja anses utgöra en enda överföring till allmänheten via satellit. Utsändningarna ska således anses ha gjorts i Qatar där överföringen av de programbärande signalerna initierades (jfr p. 25). Någon utsändning har däremot inte gjorts i Frankrike, Spanien eller Storbritannien, där det – såvitt framkommit – endast har förekommit sedvanliga tekniska mellanled.

28. Under den aktuella tidsperioden var Qatar inte anslutet till Romkonventionen och 12 § internationella upphovsrättsförordningen är därför inte tillämplig. Inte heller i övrigt finns det stöd för att utsändningarna skulle vara skyddade enligt 48 § upphovsrättslagen. Det har för bedömningen av den frågan inte någon betydelse vilken skyddsnivå som Qatar tillhandahöll under den aktuella tidsperioden (jfr p. 18–20).

29. Slutsatsen är att beIN:s television utsändningar inte var skyddade enligt 48 § upphovsrättslagen under den i målet aktuella tiden. Den i prövningstillståndet ställda frågan ska besvaras så.

30. Med hänsyn till hur frågan besvaras, finns det inte skäl att meddela prövningstillstånd i målet i övrigt. Patent- och marknadsöverdomstolens domslut ska därmed stå fast.

I avgörandet har deltagit justitieråden Gudmund Toijer, Agneta Bäcklund, Dag Mattsson, Johan Danelius (referent) och Jonas Malmberg
Föredragande har varit justitiesekreteraren Emelie Hansell